

**HEDMARK OG OPPLAND
STATSADVOKATEMBETER**

PROSJEKT FOR KONTROLL MED VÅPENSAKER

20. DESEMBER 2024

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
2	Bakgrunnen for og gjennomføring av prosjektet.....	4
3	Funn og vurderinger.....	6
3.1	Oversikt.....	6
3.2	Ikke inkludert samtlige relevante lovbrudd	7
3.3	Mangelfulle opplysninger om våpen og/eller ammunisjon.....	7
3.4	Subsumsjon unøyaktig med hensyn til våpenlovgivningens handlingsnormer...8	
3.5	Mangelfulle opplysninger om fravær av tillatelse til innehav etc.....	9
4	Oppsummering og oppfølging.....	10

1 Innledning

Som ledd i vår fagledelse av Innlandet politidistrikt har vi i 2024 gjennomført et prosjekt for kontroll med våpensaker.

Prosjektet er forankret i riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020 *Statsadvokatenes fagledelse av politiet* pkt. 5 c, hvorefter statsadvokatene skal foreta faglig kontroll av enkeltsaker og rette særlig oppmerksomhet mot sakskategorier som faller innenfor politiets egen påtalekompetanse.

Prosjektet er gjennomført av statsadvokat Jo Christian Jordet og statsadvokat Johan Petter Bærland. I tillegg har statsadvokat Thorbjørn Klundseter – i Jordets og Bærlands feriefravær – gjennomgått enkelte saker.

2 Bakgrunnen for og gjennomføring av prosjektet

I vårt brev av 18. desember 2023 til politidistriktet er bakgrunnen for og formålet med prosjektet beskrevet slik:

«Bakgrunn

Tiltalekompetansen for overtredelser av både straffeloven § 190 første ledd og samme lov § 191 (om grov ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler og ammunisjon) er nå delegert til politiet, jfr. riksadvokatens rundskriv nr. 2/2022 pkt. 2.3 første avsnitt. Overtredelse av våpenloven tilligger også politiet.

Grensen mellom straffelovens bestemmelser og våpenloven trekkes ved at overtredelser som er 'gjentatt' eller begått på en 'graverende måte' henføres under straffeloven, men øvrige overtredelser subsumeres under våpenloven.

Strafferammene er etter strl. § 190 første ledd to år, etter § 191 6 år, og etter våpenloven tre måneder.

De autoritative rettskildene gir ikke grunnlag for annen slutning enn at kun formalovertredelser (eksempelvis ulovlig erverv ved arv) skal henføres under våpenloven.

Eidsivating lagmannsrett kom i LE-2020-174744 likevel til at et enkeltstående ulovlig erverv av hagle ikke utgjorde en 'graverende' overtredelse. Dette til tross for at lovbruddet eksplisitt ble angitt ikke å være en formalovertredelse. Påtalemyndighetens anke til Høyesterett ble nektet fremmet. Dommen er flaggsak på Lovdata, og antas å bli anvendt som rettskilde av enkelte.

Ut fra det ovennevnte rettskildebildet, antas at det kan fremstå som krevende å foreta korrekt subsumsjon i saker om ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler og ammunisjon.

Prosjekt

Under henvisning til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2022 pkt. 7 femte avsnitt (om foreleggelse for overordnet på påtalemyndighet), beslutter statsadvokatembetet på bakgrunn av ovennevnte momenter at politidistriktet i perioden fra og med 1. januar 2024 til 1. oktober 2024 skal forelegge alle våpensaker i nedenfor angitte kategorier for påtaleavgjørelse, når sakene vurderes ferdig etterforsket.

Et formål med prosjektet er å heve kvaliteten i saker om ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler og ammunisjon. Dette vil en søke å oppnå ved å føre kontroll med politiets subsumsjon – og kvaliteten av etterforskningen for øvrig – i saker som faller inn under de aktuelle kategoriene, og vurdere eventuelt behov for tilknyttede fagledelsestiltak.

Et annet formål med prosjektet er å klargjøre eventuelt behov for rettsavklaring.

I prosjektperioden skal alle saker i følgende statistikkgrupper sendes statsadvokaten:

- '672 Ulovlig befatning med skytevåpen (jf. våpenloven)' – dvs. straffeloven § 190 første ledd
- '674 Grov ulovlig befatning med skytevåpen' – dvs. straffeloven § 191 for så vidt gjelder skytevåpen, våpendeler og/eller ammunisjon
- '667 Uforsiktig omgang med skytevåpen, ammunisjon' – dvs. straffeloven § 188
- '668 Uforsiktig omgang med eksplosiver, eksplosjonsfarlig stoff' - dvs. straffeloven § 188
- '9199 VÅPENLOVEN, DIVERSE' – dog kun saker som gjelder ulovlig innføring, utførsel, avhendelse, erverv og/eller besittelse av skytevåpen, våpendeler og/eller ammunisjon (statistikkgruppen omfatter også andre typer lovbrudd)

Dette gjelder både saker hvor politiet innstiller på positiv påtaleavgjørelse og henleggelse.

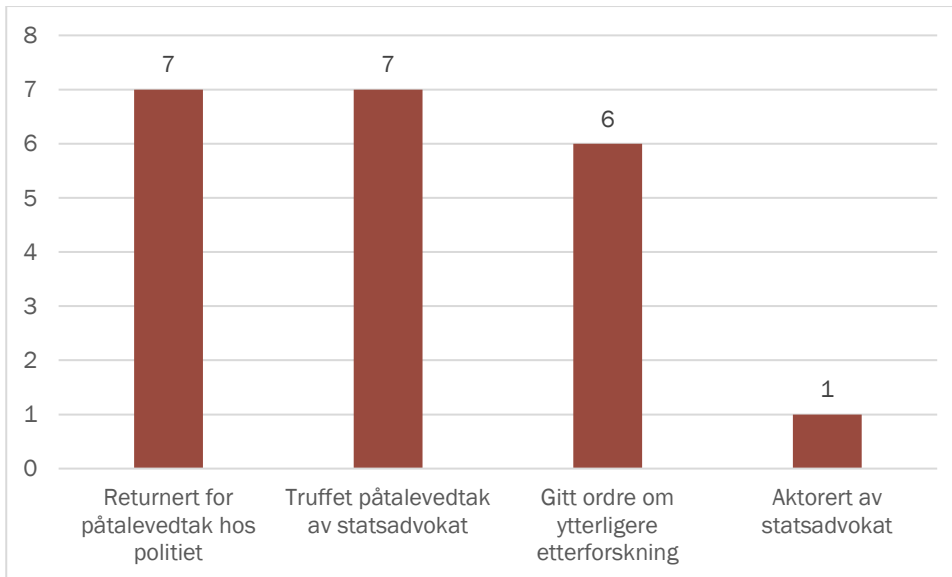
Statsadvokaten treffer enten selv påtalevedtak eller returnerer saken til politiet etter endt kontroll for avgjørelse med de merknader saken måtte foranledige. Det vil bli konkret vurdert om den enkelte sak skal aktoreres av statsadvokaten. I den forbindelse vil det særlig hensyntas om saken har potensial for rettsavklaring.»

Foreløpige funn fra prosjektet ble presentert på vårt påtalemøte den 5. september 2024.

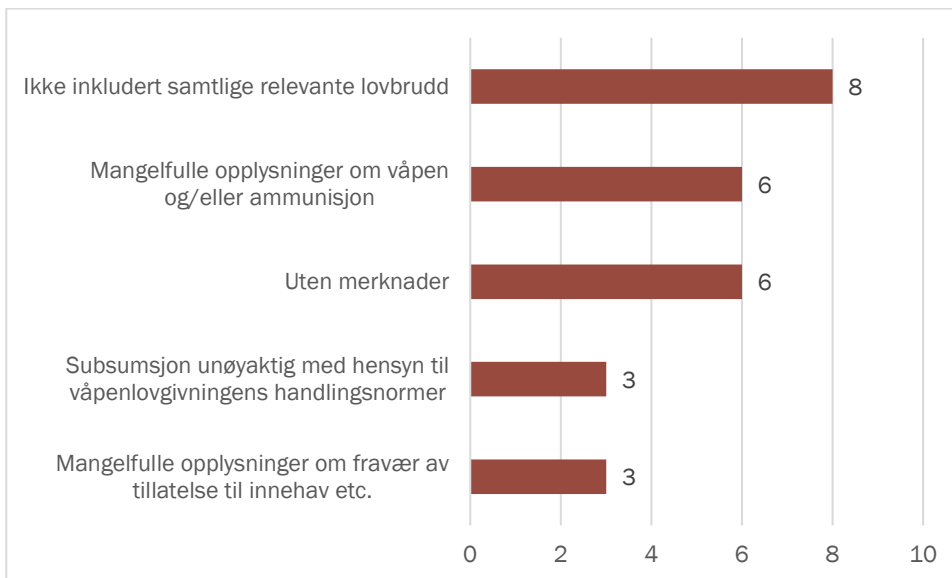
3 Funn og vurderinger

3.1 Oversikt

Som ledd i prosjektet gjennomgikk vi 21 saker. Utfallet av gjennomgangen var som følger:

Funnene kan oppsummeres slik:

Som det fremgår ble 6 av 21 saker returnert uten merknader. I det følgende vil vi kort kommentere de enkelte kategorier av funn i de øvrige saker.

3.2 Ikke inkludert samtlige relevante lovbrudd

I åtte saker fant vi at den påtalemessige innstilling ikke omfattet samtlige relevante lovbrudd. Typisk var uforskriftsmessig oppbevaring av våpen og/eller ammunisjon utelatt.

I én av sakene var det foreslått tiltale for ulovlig innehav av en revolver og ammunisjon til denne og en ikke registreringspliktig revolver. Vi opprettet i tillegg tre tiltaleposter for uforskriftsmessig oppbevaring av begge revolvere, samt for ammunisjonen.

Tiltalepostene angående uforskriftsmessig oppbevaring av den ikke registreringspliktige revolveren gav grunnlag for å påstå våpenet inndratt. Fra politiets side var det innstilt på å oversende bekymringsmelding til politiets våpenkontor.

Vi uttalte følgende i vårt påtalevedtak:

«I tillegg til de to postene det ble innsendt forslag om tiltale for, har jeg opprettet tre nye poster for overtredelse av bestemmelser i våpenloven og våpenforskriften, som retter seg mot at hverken våpnene eller ammunisjonen var forskriftsmessig oppbevart.

Merk at det er ulike straffehjemler for oppbevaring av hhv registreringspliktig og ikke-registreringspliktig skytevåpen. En konsekvens av at det er tatt ut tiltale også for uforskriftsmessig oppbevaring av Colt revolveren, er at denne kan inndras dersom tiltalte blir domfelt for post III, og forbehold om slik påstand er nå inntatt i tiltalebeslutningen.»

Saken er et eksempel på at politiet ikke i tilstrekkelig grad ser hen til mulige hjemler i våpenloven med forskrift. Her tilførte anvendelsen av reglene om uforskriftsmessig oppbevaring hjemmel for inndragning av et våpen som mistenkte oppbevarte sammen med passende ammunisjon.

3.3 Mangelfulle opplysninger om våpen og/eller ammunisjon

Helt sentralt for den strafferettslige tilnærming til mulige brudd på våpenlovgivningens handlingsnormer er opplysninger om det våpen eller den ammunisjon som det er tale om. I seks av sakene var det ikke innhentet tilstrekkelig informasjon om dette.

I én av sakene uttalte vi følgende om informasjonsbehovet:

«Siktelsens post II omhandler løyveløst innehav av skytevåpen. Bruk av bestemmelsen forutsetter at innehav er løyvepliktig. Det er, slik saken er opplyst, ikke mulig å fastslå.

I grunnlaget i post II er våpenet beskrevet som 'hagle av ukjent merke'. Av bilde i dok. 11,01,09,09 fremstår våpenet som gammelt. I rapport om ransaking og beslag, jf. dok. 11,01,04,03 løpenummer 15, er det kun beskrevet som 'Ukjent, typ fra krigen'. Det er ikke gjort noen våpenteknisk undersøkelse. I avhør har siktede omtalt våpenet som ei 'rifle', produsert før 1891, og som han la til grunn ikke var løyvepliktig.

Etter våpenforskriften § 2-3 nr. 9 er det oppstilt to kumulative vilkår for at et våpen er unntatt løyveplikt: det må være produsert 1) som svartkruttvåpen, 2) før 1890.

Ut fra hvordan våpenet fremstår og de usikre opplysningene om våpenet, er det uklart om det omfattes av våpenloven. Det må derfor gjøres undersøkelser for å fastslå om vilkårene i våpenforskriften § 2-3 nr. 9 er oppfylt eller ikke.»

I en annen sak var den nødvendige informasjon i og for seg registrert, men ikke i sakens dokumenter:

«For ordens skyld bemerkes at det ikke fremgikk av sakens dokumenter at samtlige hagler var enkeltløpede og følgelig omfattet av våpenforskriften § 2-3 nr. 8. Det var derfor nødvendig å undersøke beslagenes godskode i BL for å bringe dette på det rene.»

I en tredje sak manglet det opplysninger som kunne danne grunnlag for å anvende straffeloven § 190:

«Forholdene i siktelsens post IV og V er henført under våpenloven. Det må imidlertid vurderes om lovbruddene – særlig besittelsen av riflen – rammes av straffeloven § 190. I sakens dokumenter er det sparsomt med opplysninger om våpenet og ammunisjonen. Det bes derfor om at det utarbeides en rapport hvor det redegjøres for tilgjengelige opplysninger om riflen og ammunisjonen. For våpenets del er det av særskilt interesse om det er funksjonsdyktig eller ei. Rapporten kan med fordel ledsages av bilder.»

3.4 Subsumsjon unøyaktig med hensyn til våpenlovgivningens handlingsnormer

Idet våpenlovgivningens handlingsnormer danner grunnlaget for straffansvaret er det maktpåliggende at subsumsjonen er nøyaktig (også) med hensyn til disse. I tre av sakene fant vi at dette ikke var tilfellet.

I en sak som gjaldt en rekke brudd på våpenlovgivningen var det foreslått tiltale for medvirkning til mangelfullt utfylt utlånserklæring i et tilfelle hvor en person hadde lånt et våpen etter utløpet av utlånsperioden. Vi uttalte følgende i vårt påtalevedtak:

«Som det fremgår har jeg omsubsummert forholdet omhandlet i siktelsens post IV. Dette er fordi ordlyden i våpenforskriften retter seg mot den som låner ut. Jeg anser det ikke naturlig å bruke medvirkningsbestemmelsen i strl. § 15 for å ramme tiltaltes besittelse etter at utlånserklæringen har utløpt. Realiteten er at tiltaltes innehav er lovlig så lenge utlånsbegjæringen er gyldig. Etter utløpet er han i hjemmeløs besittelse, og hovedregelen om løyveplikt etter våpenloven § 5 kommer til anvendelse.»

Saken illustrerer at våpenlovgivningen er mangslungen og at en derfor må sette seg grundig inn i regelverket i forbindelse med påtalebehandlingen. Det er mye god veiledning å finne i Politidirektoratets rundskriv til våpenloven (RPOD-2022-8).

3.5 Mangelfulle opplysninger om fravær av tillatelse til innehav etc.

Tiltale for overtredelse av straffeloven § 190 første ledd forutsetter at det er bevist at det ikke foreligger tillatelse til for eksempel å inneha det skytevåpen, den våpendel eller den ammunisjon som saken gjelder. I tre av sakene manglet det opplysninger om dette.

Riktignok har det formodningen mot seg at mistenkte innehar den nødvendige tillatelse når politiet avgir anmeldelse om et slikt lovbrudd. Like fullt kreves det bevis for denne omstendighet. Videre er den aktuelle informasjon lett tilgjengelig i politiets registre. Det må derfor kunne forventes at det nedtegnes i sakens dokumenter – gjerne i anmeldelsen – at mistenkte ikke har slik tillatelse.

Illustrerende er en sak hvor lovbruddet omtrent ikke var etterforsket i det hele tatt. Vi uttalte følgende i vårt påtalevedtak:

«Forholdet i siktelsens post III kan ikke sees å ha blitt etterforsket utover at patronen er beslaglagt og fotografert. Det bes foretatt et kort avhør av [mistenkte] om forholdet, gjerne ved fjernavhør. Tiltale i tråd med siktelsen forutsetter at det er bevist at det ikke foreligger tillatelse til å inneha den aktuelle ammunisjon. Med mindre [mistenkte] erkjenner fravær av slik tillatelse må dette belyses på annen måte.»

4 Oppsummering og oppfølging

Våre hovedfunn kan oppsummeres slik:

- Politiet gjør mye godt arbeid i våpensakene. 6 av 21 saker ble returnert uten merknader.
- Vi mener imidlertid at politiet ikke i tilstrekkelig grad ser hen til mulige hjemler i våpenloven med forskrift. Videre er subsumsjonen unøyaktig med hensyn til våpenlovgivningens handlingsnormer. Det er viktig i seg selv at lovanvendelsen er korrekt, og den kan regelmessig ha betydning for straffutmålingen. Men i tillegg kan subsumsjonen være avgjørende for adgangen til inndragning. Det er ikke akseptabelt at skytevåpen, våpendeler eller ammunisjon – som kunne ha blitt inndratt – blir utlevert til mistenkte på grunn av mangler ved påtalebehandlingen.
- Videre må etterforskningen knyttet til de sentrale bevistemaer forbedres. I for mange saker er opplysningene om våpenet og/eller ammunisjonen mangelfulle. Videre mangler informasjon om fravær av tillatelse til innehav etc.

* * *

Politidistriktet bes om innen den 15. februar 2025 å redegjøre for hvordan herværende rapport vil bli fulgt opp.

På bakgrunn av tilbakemeldingen vil vi vurdere behovet for ytterligere fagledelsestiltak herfra.

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter, den 20. desember 2024

Johan Petter Bærland
statsadvokat